

معماری کویر (بنای خاکی)

محمد بهزاد پور^{*۱}

۱- دانشجوی دکترای تخصصی معماری (مربی) دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گیلان، رشت

mohammad.behzadpour@gmail.com

چکیده

کالبد طبیعی انسان از خاک است و طبیعت و سرشت وی برخاسته از خاک است و دوباره به خاک برمیگردد. کالبد معماری کویر نیز مانند کالبد انسان از خاک برخاسته و دوباره به خاک برمیگردد. این تجانس باعث سازگاری معماری کویر با سرشت آدمی شده است. پوشش گیاهی اندک از جمله خصوصیات ویژه دیگر مناطق کویری می باشد که در مقابل شرایط سخت آب و هوایی تصور زندگی را برای انسان مبهم می سازد. و با توجه به این نکته که ۲/۳ از وسعت سرزمین ایران را مناطق خشک و بیابانی در بر گرفته که در نگاه اول از حیث جغرافیایی و اقلیمی قابل زندگی به نظر نمی رسند. روند تحقیق بدین گونه است که با انجام یک معماری (موزه ملی خاک) با رویکرد طبیعت گرا جهت کاهش مشکلات بالا و بهینه سازی در مصرف انرژی گردد و همچنین این موضوع به اثبات برسد که اگر ارکان اصلی معماری کویر در مناطق گرم و خشک رعایت شود، سکونت در این مناطق هم نیز امکان پذیر خواهد شد.

کلمات کلیدی: خاک، موزه، یزد، کویر، معماری

۱- مقدمه

سنت ساختمان سازی یک فرآیند پویا است و سازندگان سعی دارند آگاهانه، ولی آرام، روش ها و اشکال خود را توسعه داده و متحول سازند. چرا که اگر ساختمان های جدید با مواد مدرن بنا شوند بیشتر مورد پذیرش قرار می گیرند. البته نباید از یافتن راه حل های ابداعی برای به کارگیری مصالح سنتی چون خاک، سنگ، سفال و ... در جای مناسب تردید کرد. استفاده از خاک جهت ساختن بنا نه تنها در ایران، بلکه در کل دنیا، از قدیم مرسوم بوده و به ارزش و اهمیت آن پی برده بودند. اما هم اکنون مردم به فضاهای دیگر از جمله ساختمان های فلزی و بتنی عادت کرده اند و مطابق روند روز، آنچه را که آسانتر به دست می آید دنبال می کنند. متخصصین و مردم عادی تقریباً همگی با فضاهای انسانی و زیبای آن غریبه شده اند که البته اگر دوباره این فضاها را لمس کنند دلباخته آن خواهند شد. اما در جواب این سوال که چرا «خاک» به عنوان یک عنصر ارزشمند در معماری به کار می رود به قابلیت های متعدد خاک برمیگردد که در این مقاله سعی بر آن است باروش تحلیلی - توصیفی و استفاده از منابع کتابخانه ای به ساختمان سازی در مناطق کویری و خواص و کاربرد خاک در معماری بپردازیم.

۲- بیان مسئله

توسعه زندگی شهری و ماشینی مشکلاتی از حیث ناپایداری اکولوژیک و آلودگی - منابع آب و خاک و مصرف بی رویه انرژی بوجود آورده است. نتایج این توسعه منجر به کاهش بیش از اندازه منابع طبیعی، افزایش آلودگی ها، توزیع نامتعادل منابع و محدود شدن منابع سوخت فسیلی گردیده است. در این میان مناطق خشک و بیابانی دنیا دارای حساسیت ویژه ای می باشند؛ به خصوص که در این مناطق با توجه به محدودیت شدید منابع آبی تجدید شونده و نیز شکنندگی اکوسیستم نتایج حاصل از گسترش شهری و صنعتی بسیار ناگوارتر از سایر مناطق دنیا می باشد. لذا در اینگونه مناطق ضرورت دو چندان در مدیریت